॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ इत्याश्वमेधिकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥५०॥ ॥ ७ ॥
विशेषाःपंचभूतानामित्यत्रसूत्रितांसकलशास्त्ररहस्यभूतांदृष्टिसृष्टिंप्रपंचयति भूतानामित्यादिना नियमेसंहारेविसर्गेउत्पत्तौचभूतानांमनएवईश्वरंसमर्थंयथातथावक्ष्यतइतिशेषः भूतात्मास्थितिकालेपिमन

एवंदशविधोज्ञेयःपार्थिवोगंधइत्युत ॥ शब्दःस्पर्शस्तथारूपंद्रवश्चापांगुणाःस्मृताः ॥ ४३ ॥ रसज्ञानंतुवक्ष्यामिरसस्तुबहुधास्मृतः ॥ मधुरोम्लःकटुस्तिक्तःकषायोलवणस्तथा ॥ ४४ ॥ एवंषड्विधविस्तारोरसोवारिमयःस्मृतः ॥ शब्दःस्पर्शस्तथारूपंत्रिगुणंज्योतिरुच्यते ॥ ४५ ॥ ज्योतिषश्चगुणोरूपंरूपंचबहुधास्मृतं ॥ शुक्लंकृष्णंतथारक्तंनीलंपीतारुणंतथा ॥ ४६ ॥ ह्रस्वंदीर्घंकृशंस्थूलंचतुरस्रंतुवृत्तवत् ॥ एवंद्वादशविस्तारंतेजसोरूपमुच्यते ॥ ४७ ॥ विज्ञेयंब्राह्मणैर्वृद्धैर्धर्मज्ञैःसत्यवादिभिः ॥ शब्दस्पर्शौचविज्ञेयौद्विगुणोवायुरुच्यते ॥ ४८ ॥ वायोश्चापिगुणःस्पर्शःस्पर्शश्चबहुधास्मृतः ॥ रूक्षःशीतस्तथैवोष्णःस्निग्धोविशदएवच ॥ ॥ ४९ ॥ कठिनश्चिक्कणःश्लक्ष्णःपिच्छिलोदारुणोमृदुः ॥ एवंद्वादशविस्तारोवायव्योगुणउच्यते ॥ ५० ॥ विधिवद्ब्राह्मणैःसिद्धैर्धर्मज्ञैस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ ५१ ॥ तत्रैकगुणमाकाशंशब्दइत्येवचस्मृतः ॥ तस्यशब्दस्यवक्ष्यामिविस्तरेणबहून्गुणान् ॥ ५२ ॥ षड्जर्षभःसगांधारोमध्यमःपंचमस्तथा ॥ अतःपरंतुविज्ञेयोनिषादोधैवतस्तथा ॥ इष्टश्चानिष्टशब्दश्चसंहतःप्रविभागवान् ॥ ५३ ॥ एवंदशविधोज्ञेयःशब्दआकाशसंभवः ॥ आकाशमुत्तमंभूतमहंकारस्ततःपरः ॥ ५४ ॥ अहंकारात्पराबुद्धिर्बुद्धेरात्माततःपरः ॥ तस्मात्तुपरमव्यक्तमव्यक्तात्पुरुषःपरः ॥ ५५ ॥ परापरज्ञोभूतानांविधिज्ञःसर्वकर्मणां ॥ सर्वभूतात्मभूतात्मागच्छत्यात्मानमव्ययं ॥ ५६ ॥ इतिश्रीमहाभारतेआश्वमेधिकेपर्वणिअनुगीतापर्वणिगुरुशिष्यसंवादेपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ब्रह्मोवाच भूतानामथपंचानांयथैषामीश्वरंमनः ॥ नियमेचविसर्गेचभूतात्मामनएवच ॥ १ ॥ अधिष्ठातामनोनित्यंभूतानांमहतांतथा ॥ बुद्धिरैश्वर्यमाचष्टेक्षेत्रज्ञश्चसउच्यते ॥ २ ॥ इंद्रियाणिमनोयुंक्तेसदश्वानिवसारथिः ॥ इंद्रियाणिमनोबुद्धिःक्षेत्रज्ञेयुज्यतेसदा ॥ ३ ॥

[illegible] कमिवकुंडलादेः ॥ १ ॥ अधिष्ठातानिमित्तकारणमपिकुलालादिस्थानीयंमनएव क्षेत्रज्ञोजीवोपिमनएव एवंमनसऐश्वर्यं [illegible] तिग्राह्यंमनसऐश्व [illegible] पदं भोक्तेत्यस्य [illegible]